

Seminarium om SKB:s forsknings-, utvecklings- och demonstrationsprogram (Fud) 2007

Östhammar 17 december 2008

Seminarieanteckningar
Hans Jivander

Förord

Östhammars kommun och Oskarhamns kommun arrangerade gemensamt den 17 december 2008 ett seminarium med frågeställningar om Svensk Kärnbränslehantering AB:s forsknings-, utvecklings- och demonstrationsprogram (Fud) 2007.

Anteckningar från seminariet har sammanställts i denna skrift. Återgivning av frågor och svar representerar i koncentrerad form vad som kom fram under seminariet.

Under seminariet lämnades redogörelser för Strålsäkerhetsmyndighetens och Kärnavfallsrådets granskningar. Kommunerna ställde frågor till SKB, kärnavfallsrådet och Strålsäkerhetsmyndigheten. Miljöorganisationerna fick tillfälle att ställa frågor och kommunerna i sin tur hade förberedda frågor till miljöorganisationerna.

Den som vill ta del av PowerPoint presentationer från föredragshållarna kan kontakta assistent Birgitta Bergström 0173-86 411 eller e-post birgitta.bergstrom@osthammar.se.

Fud-seminarium 17 december 2008 i Östhammar

Strålsäkerhetsmyndighetens (SSM) granskning

Öivind Toverud, SSM, påpekade att SKI i brev till SKB vid många tillfällen har påpekat att djupa borrhål behöver tas upp i MKB-samråden. (Med djupa borrhål avses här idén att förvara kärnavfallet, det använda kärnbränslet, på djup av 3-5 km under jordytan.)

Utöver översiktlig redovisning av myndighetens granskning av SKB:s Fud-program 2007 utvecklade Toverud i sin presentation frågor som gällde

- kvalitetsprogram för bufferttillverkning
- att utveckla konstruktionsförutsättningar för kapseln
- hantering av återfyllnaden
- studier av bränsleupplösningsmekanismer genom modellstudier
- mer detaljerad kravspecifikation för bentonitbufferten
- geosfärskapet väldigt splittrat, man bör kunna följa olika processer
- SKB bör i kommande Fud-program redovisa hur man tagit tillvara myndighetens synpunkter på biosfärskapet

Miles Goldstick, Milkas: Hur ser SSM på frågan om återtagbarhet av kärnbränslet?

Öivind Toverud hänvisar till SKI:s föreskrifter. Där finns inget krav på återtagbarhet. Det finns alltså inte formulerat som ett krav enligt myndighetens föreskrifter. Frågan har ej diskuterats inom den nybildade myndigheten.

Virpi Lindfors: Vad gäller om kommunernas medverkan vid de regeringsangivna samråden mellan SKB och myndigheten?

Öivind Toverud, SSM: Det finns en detaljerad plan och kommunerna ska ha en observatörsplats. Dessutom finns det expertsamråd för direkt kommunikation mellan SKB och myndigheten.

Olle Olsson, SKB: Samråden fortsätter som tidigare med kommunen som observatör.

Hans Roos: Hur gör SSM för att kvalitetssäkra sin verksamhet?

Bo Strömberg, SSM: SSM jobbar systematiskt med hjälp av konsult för att granska SKB:s kvalitetssäkring. Även SKB:s säkerhetsanalyser granskas. Man kommer att titta närmare på SSM:s kvalitetssäkring av den egna verksamheten under nästa år. SSM har hjälp av utländska expertgrupper för granskning. Tre expertgrupper granskade SR-Can.

Kurt Angéus: Det finns ju erfarenhet inom kärnkraftindustrin av kvalitetsgranskning. Finns det någon idé om att departementet granskar SSM:s verksamhet?

Svar: Det finns inget sådant planerat. Däremot får vi en internationell granskning av SSM:s interna granskning av SKB:s arbete.

Nils-Axel Mörner: Det finns mängder av remissyttranden från fristående organisationer (universitet, fria forskargrupper, mm). Bland dessa hittar man ofta mycket stark kritik. Men denna kritik har kommit bort i SKI:s egna remissutlåtanden. Detta anser han ge en allvarlig skenbild av läget.

Öivind Toverud, SSM: Regeringen får tillgång till alla remissinstansers yttranden över Fud-programmet.

Johan Swahn, MKG: Kommenterar regeringsbeslutet 2008-11-20 om Fud-programmet och nämner att det finns krav på ytterligare redovisning från SKB om kunskapsläget vad gäller alternativa slutförvaringsmetoder såsom bl. a. djupa borrhål. Han nämner att miljöorganisationerna är intresserade av att kunna få insyn i samrådsprocessen mellan SKB och SSM.

Öivind Toverud, SSM: Det kan vara svårt att dra en gräns om propåer kommer från många olika organisationer som begär observatörsplats.

Olle Olsson, SKB: Ser samråden ur ett legalt perspektiv. Det är SKB som ska samråda med myndigheten och därmed är det upp till SKB att bedöma vilka som bör finnas med som observatörer. De protokoll och anteckningar som finns från mötena, vilka kan erhållas från SKB eller SSM, gör det möjligt att följa samrådsprocessen. Samrådsprotokollen finns på SKB:s hemsida.

Johan Swahn: Det bör bli en omprövning från SKB:s sida.

Gert Knutsson, Kärnavfallsrådet: Det finns anledning att göra en vetenskaplig granskning av kvaliteten. SKB:s forskare och konsulter gjorde gedigna presentationer på den internationella geologiska konferensen i Oslo i somras. Han menar att publicering också bör göras i internationella tidskrifter, varigenom kvaliteten granskas ingående.

Olle Olsson, SKB: Det finns ett projekt för att publicera rönen från platsundersökningarna och närliggande projekt i vetenskapliga tidskrifter.

Kenneth Gunnarsson, OSS: Hur ser SSM på Fud-processen? Har den någon betydelse?

Öivind Toverud, SSM: Bra fråga. Vad ska ingå i ansökan och vad ska ingå i nästa Fud som kommer med någon månads mellanrum under 2010? Det är en delikat fråga och diskussion pågår om detta.

Kärnavfallsrådets granskning

Torsten Carlsson, Kärnavfallsrådet: Kärnavfallsrådet har fattat beslut om öppet rådsmöte i Östhammar under våren 2009 och i Oskarshamn. Detta ska fortsätta en gång per år i Oskarshamn och i Östhammar. Det har kommit ut en kortfattad version av Kärnavfallsrådet yttrande över SKB:s Fud-program 2007. Kärnavfallsrådet anser att det är viktigt att Fud-program fortsätter att komma även efter att ansökan har lämnats in. SKB:s samhällsvetenskapliga forskningsprogram kom sent i förhållande till andra forskningsområden.

Willis Forsling, Kärnavfallsrådet: Beskriver kapseln, bufferten, återfyllning och förslutning. Han nämner särskilt detta:

Tillverknings- och acceptanskriterier för kapseln

Konsekvenser av möjliga fel på kapseln ska beskrivas

Är järn det slutliga materialet som ska användas för inneslutningen i kapseln?

Fortsatta korrosionsstudier är nödvändiga

SKB måste svara upp mot frågorna om korrosion av koppar i syrefritt vatten

SKB behöver göra fortsatta studier av korrosion

Bentonitens nyckelroll och vattenmättnadsförloppet

SKB bör ta fram modeller som beskriver hur de viktigaste radioaktiva isotoperna transporteras genom bentoniten

SKB har tagit lite för lätt på återfyllnaden

Återfyllning är en kritisk process i slutförvaret

Willis Forsling avslutar med att redovisa Kärnavfallsrådet rekommendationer om förslutningen

Gert Knutsson, Kärnavfallsrådet: Hans föredrag gäller platsvalet. De bedömningar, som ligger till grund för platsvalet måste anges mycket noga, särskilt säkerhetsargumentationen, som måste utgå ifrån två omfattande säkerhetsanalyser – en för Forsmark och en för Laxemar.

Det är av synnerlig vikt att en vetenskapligt korrekt jämförelse görs mellan platserna inför det kommande platsvalet.

Det är också av stor betydelse att beskrivningarna av platserna är likartade, stringenta och lättförståeliga även för lekmän.

Han nämner att det är motsägelsefulla resultat av spänningsmätningar i Forsmark som måste klargöras bättre. Ett samlat grepp om observationer behöver göras i Fud. Det är en aning oroväckande att det finns så många röda, ännu ej utredda, områden i undersökningsprogrammet. Han frågar varför SKB inte vill fortsätta med fullortsborringar.

Carl-Reinhold Bråkenhielm, Kärnavfallsrådet, beskriver SKB:s program för den samhällsvetenskapliga forskningen, som han menar finns i ett gränssnitt mot humanistisk/samhällsvetenskaplig forskning. De första rapporterna kom 2004 efter utlysning som skedde 2002. Carl-Reinhold Bråkenhielm menar att SKB har undervärderat betydelsen av området omvärldsförändringar. Han bedömer att ”den

sociala barriären” – säkerhetskulturen – är ett mycket angeläget forskningsfält. Han menar också att SKB från början hade ett mer uttalat syfte med samhällsforskningen och dess anknytning till MKB-programmet, som nu alltså har tonats ner.

Kärnavfallsrådet noterar att SKB:s samhälls- vetenskapliga forskningsprogram från början skulle vara MKB-relevant för att sedan med tiden ha förvandlats till att endast bli relevant för ”allmän kunskapsuppbyggnad”. Den grundläggande frågan är om detta innebär att SKB nu frångått ett av de ursprungliga syftena med samhällsforskningsprogrammet – och i så fall varför. Rådet frågar sig också om det är korrekt att använda Kärnavfalls- fondens resurser för ”allmän kunskapsuppbyggnad.

Olle Olsson, SKB, kommenterar Carl-Reinhold Bråkenhielms redovisning och säger att vad som ska in i MKB styrs av miljöbalken men att samhällsforskningsprogrammet har ett bredare perspektiv. Som svar på frågor om vad som ska vara klart till ansökan säger han att vid tillfället för ansökan ska det inte finnas några röda rutor kvar, det vill säga alla frågor ska vara utredda så pass att vi kan visa att alla delar av betydelse för säkerheten är genomförbara och att eventuella kvarstående osäkerheter är hanterbara.

Ett tillstånd måste ge SKB möjlighet att tillämpa ny teknik och nya material. Det skall vara ett strukturerat angreppssätt där SKB behöver visa att säkerhetskraven uppfylls även med en modifierad utformning.

Hinner SKB med allt detta till ansökan? På den frågan svarar han att de flesta utredningarna påbörjades redan 2006 i samband med att SR-Can blev klart och att resultaten kommer efterhand.

En annan fråga är hur interna synpunkter hanteras. SKB sammanställer remissyttranden i ett internt dokument och ansvariga utses för att besvara frågorna. En ny avdelning bildas 2009-01-01 för hantering av LOMA-frågor: nya anläggningar, avveckling samt forskning.

Ett särskilt projekt för komplettering av Fud 2007 har tillsatts.

Johan Swahn, MKG: Hur hanterar SKB frågor om alternativa metoder?

Torsten Carlsson, Kärnavfallsrådet: Allt kommer inte att vara klart när ansökan lämnas in. Anser SKB att SKB är tydliga vad gäller redovisning av frågor ni ännu har bristande kunskaper om?

My Laurell: Fråga till Torsten Carlsson – Är det osannolikt att ett fullständigt underlag kan bli klart till 2010?

Miles Goldstick, Milkas: Har SKB beslutat i vilket skede MKB-dokumentet ska redovisas?

Olle Olsson, SKB: En preliminär MKB, för att hämta in synpunkter, planeras att bli redovisad under hösten 2009, drygt ett halvår innan ansökan lämnas in.

Johan Swahn, MKG påpekar att samrådet hösten 2009 ska gälla MKB.

Virpi Lindfors, Östhammar: Hur omfattande kommer underlaget till samrådet om MKB:n att vara? Blir det rubriker eller en "nästan klar" MKB?

Olle Olsson, SKB meddelar att den preliminära MKB:n kommer att skickas ut som underlag till det planerade samrådet hösten 2009.
Som svar på Torsten Carlssons fråga menar han att många av de återstående frågorna att reda ut finns förtecknade i myndighetens granskning av säkerhetsrapporten SR-Can.

Kenneth Gunnarsson, Oss: I platsvalet, hur viktas helhetsperspektivet kontra vetenskaplig korrekthet?

Olle Olsson, SKB: Det viktiga vad gäller vetenskaplighet är att underlaget är korrekt. Vid valet mellan Forsmark och Laxemar kommer SKB att tillämpa de principer som SKB redovisade vid Kärnavfallsrådets seminarium i juni 2008.

Gert Knutsson, Kärnavfallsrådet, i begreppet vetenskapligt korrekt ryms att med vetenskapliga metoder och en hög kunskapsnivå göra en objektiv bearbetning och analys av likvärdiga, jämförbara resultat.

Kommunernas frågor till SKB och myndigheten

Bertil Alm, Östhammar. Fråga 3: Fråga om alternativredovisningen. Kommer SKB att göra säkerhetsjämförelse för KBS-3 metoden och alternativet djupa borrhål.

Olle Olsson, SKB: Jämförelse kommer att göras och närmare redogörelse av SKB:s planer lämnas i kompletteringen till Fud-2007. Man kan göra jämförelse på en allmän nivå.

Öivind Toverud, SSM, frågade SKB om de planerar bygga vidare på den värdering av djupa borrhål som Kemakta redan utfört på temat djupa borrhål.

Olle Olsson, SKB svarar att Kemakta har fått ett sådant uppdrag. En fullständig kunskapslägesrapport ska vara framme till ansökan.

Torsten Carlsson, Kärnavfallsrådet meddelar att rådet inte har krav på att ytterligare säkerhetsjämförelse görs.

I diskussion frågar My Laurell vad detta betyder för trovärdigheten. Torsten Carlsson menar att det är svårt att säga något om detta.

Hans Roos, Östhammar, anser att från SKB:s sida måste man nog lägga ner ganska mycket för att få en trovärdig jämförelse.

Nils-Axel Mörner, Milkas: I Kärnavfallsrådets rapport SOU 2007:38 (sid 38) kallas DRD (Dry Rock Deposit) metoden för ett "nollalternativ" och sådana alternativ måste beskrivas i ansökan. Hur skall detta hanteras? Skall inte DRD-gruppen få tillfälle ge en adekvat beskrivning av metoden?

Olle Olsson, SKB svarar att DRD-metoden uteslutits ur SKB:s arbete då det inte är en slutförvarsmetod.

Kaj Nilsson, Oskarshamn: SSI har varit mest frispråkig om alternativa metoder. Vilken är SSM:s samlade bedömning av djupa borrhål? Vilken är SSM:s officiella hållning i dag?

Öivind Toverud, SSM: SKI har lutat sig mot föreskrifterna. SSM har ännu inte pratat ihop sig. Frågan är delvis överspelad i och med regeringens beslut från november om komplettering av Fud-programmet.

Bo Strömberg, SSM: SSM har ännu inte tagit ställning i många av de frågor där SSI/SKI har haft olika uppfattningar.

Bertil Alm, Östhammar: Fråga 6. Kärnavfallsrådet anser att det borde finnas två säkerhetsanalyser, en för Forsmark och en för Laxemar, som underlag för platsvalet. Detta för att det ska gå att göra en vetenskapligt korrekt jämförelse mellan platserna.

Kommer platsvalet att kunna ske på ett tillräckligt underlag om det bara finns en säkerhetsanalys?

Gert Knutsson, Kärnavfallsrådet: Det måste göras två omfattande analyser. Utifrån granskarens synpunkt måste det finnas två.

Öivind Toverud, SSM: SSM förutsätter att SKB har tillräckligt underlag när platsvalet görs, annars får man skjuta på valet. SSM kommer inte att kräva en fullständig

säkerhetsanalys för båda platserna i ansökan. Sökanden ska redovisa en säkerhetsanalys för vald plats.

Bo Strömberg, SSM: Huvudsaken är att SKB visar hur de två platserna skiljer sig åt.

Torsten Carlsson, Kärnavfallsrådet: Menar att det bör finnas två likvärdiga säkerhetsanalyser.

Olle Olsson, SKB: SKB har ansvaret att välja plats och när tillräckligt underlag finns – välja den plats SKB kommer att söka för. När vi vet vilken plats vi ska välja kommer SKB att tala om det. När faktorerna är klara kommer detta att redovisas. Hela underlaget till valet av plats och metod kommer att redovisas i ansökan. En ingående motivering för val av plats vad gäller långsiktig säkerhet kommer att finnas i ansökan.

Mohammad Sabur, Östhammar frågar om jordbävningen dagen innan i Sydsverige påverkar platsvalet.

Olle Olsson, SKB, svarar nej, det kommer inte att ha någon betydelse för platsvalet.

Hans Roos, Östhammar, frågar hur SKB kommer att redovisa platsvalet.

Olle Olsson, SKB, svarar att det i samband med platsvalet kommer att redovisas viss dokumentation – skriftligt underlag. Han förutsätter att det kommer att bli debatt vid det tillfället.

Johan Swahn, MKG, säger angående de tekniska barriärerna att alla faktorer styrs av vilket berg man har. Han menar att faktorerna inte kommer att vara kända nog för platsval och ser det som ett problem. Han frågar hur SKB ser på detta.

Olle Olsson, SKB, svarar att det även gäller att ha ”tillräckligt på fötterna” vad gäller de platskiljande faktorerna. Olle Olsson räknar med platsval vid halvårsskiftet nästa år.

Kaj Nilsson, Oskarshamn, önskar transparens i platsvalet och vill att man hanterar detta på ett öppet sätt. Han frågar hur opinion och transportfrågor värderas i platsvalet.

Olle Olsson, SKB, svarar många värderingsfaktorer ska värderas i förhållande till varandra. En fråga är hur detta ska hanteras i praktiken.

My Laurell, Östhammar, frågar om SKB är beredd att diskutera detta med kommunerna.

Olle Olsson, SKB, svarar att SKB får fundera på den frågan.

Carl-Reinhold Bråkenhielm, Kärnavfallsrådet, säger att den viktigaste etikfrågan i platsvalssammanhanget är safety first principen.

Hans Norberg, Östhammar, saknar den nukleära industrin, Vattenfall, som svarande.

Öivind Toverud, SSM, replikerar med att Vattenfall och de andra reaktorägarna har utsett SKB att sköta den här frågan.

Kenneth Gunnarsson, Oss, är förvånad att kommunerna inte har utnyttjat MKB-samrådet mera för att få svar om värdering av platsvals faktorer.

Kaj Nilsson, Oskarshamn, svarar att Oskarshamn har försökt få upp frågan i samråd men frågan föll.

Hans Roos, Östhammar. Fråga 7. Är kunskaperna om bergsspänningarna i Forsmark verkligen tillräckliga som underlag för ett trovärdigt platsval? Har man tillräckliga kunskaper om bergspänningar i Forsmark?

Olle Olsson, SKB, svarar ja på Hans Roos fråga och säger att det finns andra indikatorer än själva bergspänningsmätningarna. Baserat på det anser sig SKB nu ha en god bild av bergspänningarna i Forsmark. Tunnlarna ska orienteras på rätt sätt i förhållande till bergspänningarna. Har vi underlag för att gå vidare och bygga så har vi ett underlag för ansökan.

Gert Knutsson, Kärnavfallsrådet, pekar på att nya resultat av bergspänningsmätningar har antytts att komma.

Olle Olsson, SKB, säger att alla resultat är sammanställda och utvärderade.

Öivind Toverud, SSM, säger att det finns betydligt mer resultat av bergspänningsmätningar framme nu än då Fud 2007 presenterades. Det förefaller vara tillräckligt.

Nils-Axel Mörner, Milkas: Bergspänningar mäts med ingenjörsmetoder av rådande spänningar idag. Men bergets spänningar varierar med tiden. SKB:s mätningar tar ingen hänsyn till dessa variationer och de geologiska långtidsförändringarna finns inte med i beräkningarna.

Olle Olsson, SKB, svarar Nils-Axel Mörner att mätningar av bergspänningarna idag behövs för att bedöma eventuella framtida förändringar. Konsekvenser av framtida förändringar utvärderas i säkerhetsanalysen.

Antonio Pereira, Oskarshamn, frågar om bergspänningsmätningarna är tillräckliga om man går över till att konstruera ett horisontellt förvar.

Olle Olsson, SKB, svarar Antonio Pereira att de ska vara tillräckliga även om man går över till ett horisontellt förvar.

Hans Roos, Östhammar. Vilka kan konsekvenserna bli om arbetena i berget ger ändrade bergspänningar?

Olle Olsson, SKB, ser ingen risk med detta att förvaret inte kan byggas. Det kan hanteras genom ändrad design.

Öivind Toverud, SSM, säger att ytterligare bergförstärkningar kan komma att behövas. Detta är inte den viktigaste långsiktiga frågan under förutsättning att spjälkning kan motverkas.

Gert Knutsson, Kärnavfallsrådet: Varför inte bli säkrare innan man väljer plats?

Hans Roos, Östhammar, fråga 1. Kommer säkerhetsanalysen som lämnas in tillsammans med ansökan att vara på svenska?

Olle Olsson, SKB, meddelar att SR-site kommer i engelsk version. Därefter lämnas huvudrapporten till översättning. En sammanfattning på svenska kommer att göras.

Barbro Andersson Öhrn, Östhammar, Fråga 10. Kommer SKB att utveckla forskningen om den sociala barriären?

Olle Olsson, SKB, svarar att han tycker att SKB i grund och botten har täckt området. Utveckling av säkerhetskulturen ingår i det dagliga arbetet. SKB har inget särskilt forskningsprogram avseende detta men följer forskning och övrig kunskapsutveckling inom området.

Carl-Reinhold Bråkenhielm, Kärnavfallsrådet: Brister i organisationen har i olika sammanhang varit orsak till att stora olyckor har inträffat.

Öivind Toverud, SSM: De tekniska frågorna är viktiga enligt föreskrifterna (SKI:s föreskrifter).

Olle Olsson, SKB: Det kommer en beskrivning hur drift och konstruktion ska genomföras i ansökan och hur säkerhetsfrågor ska tas omhand.

Miljöorganisationernas frågor till föredragshållarna

Johan Swahn, MKG: Frågar om SKB, SSM och Kärnavfallsrådet kommer att följa upp frågan om kopparkorrosion. Johan Swahn frågar hur organisationerna tänker gå vidare med detta och om det finns något samarbete här.

Olle Olsson, SKB, säger att det är en viktig fråga att reda ut. Experiment och teoretiska beräkningar görs. Detta kommer att redovisas till säkerhetsrapporten. Även om korrosionsprocesserna finns så bedöms de inte påverka kopparen på grund av att de är så långsamma.

Johan Swahn, MKG: Görs experiment? Vad gör myndigheten i de här frågorna?

Bo Strömberg, SSM, har satt sig in i hur KTH-forskarna tänker. Expertgruppen Brite utesluter inte att det skett som KTH-forskarna har hävdat. SSM kommer att fortsätta med den här frågan under 2009. Frågan behöver adresseras till SKB. Dialog behövs mellan experterna och KTH-forskarna.

Eva Simic, Kärnavfallsrådet: Kärnavfallsrådet planerar en utfrågning hösten 2009 om kopparkorrosion.

Willis Forsling, Kärnavfallsrådet: Det är ganska sensationella resultat. Han ifrågasätter mekanismen enligt forskarnas förklaring.

Nils-Axel Mörner, Milkas: Observerade forntida jordbävningar ger en seismisk bild diametralt olik den som SKB ger baserade enkom på korttida instrumentdata. Är SKB beredd att ompröva jordbävningsscenario?

Olle Olsson, SKB, svarar att det är inte SKB men en uppdatering är på gång. Det finns genomtänkta koncept för att undvika skjuvningar på kapseln och den beräknade risken från jordbävningar är mycket liten.

Öivind Toverud, SSM: Vissa experter som avlyssnade en av Mörners presentationer under geologkonferensen i Oslo i augusti 2008 (och även deltagit i Mörners exkursion) hade en avvikande uppfattning beträffande Mörners tolkning av fältobservationer som bevis för att stora postglaciala jordskalv förekommit i Mellansverige.

Frågor till miljöorganisationerna

Leif Hägg, Östhammar, frågar om det finns plats i Sverige där det kan gå att genomföra förvaring av kärnavfall i djupa borrhål. Han nämner hur stora områden som kan behövas för lokalisering.

Johan Swahn, MKG, svarar att det finns möjligheter att hitta sådana platser.

Barbro Andersson Öhrn, Östhammar. Fråga 12. MKG skriver att deras Fud-synpunkter inte beaktats och vidarebefordrats av Kärnavfallsrådet och SKI till regeringen i den utsträckning som behövs. Inte heller Oss tycker att deras synpunkter och idéer kommit med i SKI:s granskningsutlåtande.

Vilka egna frågor är det MKG saknar i yttrandena?

Kan Oss ge exempel på relevanta synpunkter som inte kommit med?

Hur kommenterar SSM och Kärnavfallsrådet åsikterna att tillräcklig hänsyn inte tagits till MKG:s och Oss synpunkter?

Kenneth Gunnarsson, Oss: Miljöorganisationerna har i första hand ägnat sig åt processfrågorna. Öivind Toverud har sagt att är vi inte överens så tar inte SSM med frågeställningen i sitt eget yttrande. Som exempel nämns processfrågor i Fud 2001; där

fanns många frågor som inte SKI fört vidare eller reflekterat över. Fud 2004 riktar sig till regeringen, den har inte gjort något som helst intryck.

Johan Swahn, MKG: Har i princip samma erfarenheter som Oss. SSI och SKI har ibland haft olika synpunkter. Återtagbarhet är en viktig fråga ute i världen. Det tas inte upp här och har inte uppmärksammats i lagstiftningen. Med tiden har det på något sätt blivit en bättre hantering av den här frågan. En kritik finns mot frågan historiskt.

Öppen frågestund

Kaj Nilsson, Oskarshamn: Att reglera ansvaret efter förslutningen bör ingå i regeringsuppdraget att skriva om strålskyddslagen och kärntekniklagen.

Öivind Toverud, SSM: Förslaget skickas vidare till utredaren.

Carl-Johan Nässén, Energi för Östhammar: Han förklarar EfÖ:s målsättning. Fråga om MKB-samråden: Det har varit lågt deltagande vid samråden. Hur kan det förbättras?

Nils-Axel Mörner, Milkas: Kommunen bad i fråga 14 Milkas specificera sin kritik vad gäller att besvärande fakta konsekvent dolts, negligerats eller misskrediterats. Svaret gavs i en serie på 5 PowerPoint bilder: (1) positiva forskare gynnas, kritiska forskare missgynnas, detta skrämmer många till tystnad, (2) moderna framsteg inom paleoseismologi har kategoriskt tillbakavisats, denna internationella spetsforskning har även kallats "excentriska idéer som SKB inte behöver beakta" och världens troligen bäst dokumenterade forntida jordbävning nämligen den i Hudiksvallstrakten för 9663 år BP har så sent som i SR-CAN misskrediterats, (3) SKB använder modeller för att rättfärdiga "respektavstånd på bara 50-100 m något som på intet sätt stämmer med observationer i fält, vilket får SKB att förneka observerbara fakta i naturen, (4) metangastektonik är en helt ny faktor som är av helt vital betydelse för ett KBS-3 förvar, men som SKB inte ens vill höra talas om, och (5) ett DRD-förvar ges alla möjliga bedömningar för att föra det åt sidan, som inte alls stämmer med baskonceptet, en adekvat redovisning av metoden måste komma till stånd och då gjord av föreslagningsställarna själva.

Sammanfattande avslutning

My Laurell konstaterar att det finns många utestående frågor. SKB arbetar så gott man kan för att få in ett material för prövning. Kanske finns det denna dag frågetecken. Men det kommer att ske granskning av om underlagsmaterialet är tillräckligt. My Laurell avslutar seminariet med sin bedömning att det är jätteviktigt att ha de här samlingarna.